

Dokumentiranje projekta dječjim izjavama

Dokumentiranje razvoja dječjeg mišljenja u projektima moguće je popratiti i bilježenjem dječjih izjava. Praćenjem dječjih izjava prepoznaje se aktualno znanje djeteta, što je preduvjet za stvaranje poticajnog okruženja za daljnji razvoj djeteta. O vlastitom iskustvu prikupljanja dječjih izjava piše odgajateljica Bojana Gotlin.

**Bojana Gotlin, odgajateljica
Dječji vrtić 'Savica'
Zagreb**

Bilježenje za sjećanje

Kad sam 2003. godine dobila novu jasličku grupu, mjesto za dječje izjave u mom centru za roditelje stajalo je prazno gotovo mjesec dana. I onda se dogodila prva Martinova izjava, koja je ponosno zauzela prvo mjesto na popisu koji se nadopunjavao sljedećih šest godina. Glasila je: 'Grijatori nam ne rade', a odnosila se, naravno, na hladne radijatore u sobi dnevnog boravka. Od tada je moja 'Zbirka dječjih izjava' započela svoj razvojni put koji je završen odlaskom te grupe iz vrtića u srpnju ove godine. Djeca su otišla, a meni je ostala debela knjiga koju s osmjehom na licu jako rado listam. Tijekom svih ovih godina listali su je roditelji, stručni suradnici, članovi obitelji i mnogi drugi, i više puta se do suza nasmijali jer su dječje izjave uvijek fascinantne zbog svoje originalnosti, svježine i autentičnosti.

Dragocjeno osluškivanje

Vrijednost dječjih izjava prepoznaju mnoge odgajateljice u svom radu i redovito ih koriste. Meni su u mnogim situacijama proširile vidike jer sam ih mogla primijeliti u svim segmentima svog rada. Pomagale su mi da prepoznam dječje interese i pružile mogućnost da te interese pratim,

da planiram okruženje prema dječjim potrebama i interesima i onda pratim promjene. Veliku ulogu su odigrale i u radu s roditeljima jer su mi otvorile vrata prema razumijevanju pojedinih obitelji i konteksta iz kojeg dijete dolazi. Ako su mi dječje izjave 'dovele' samo jednog roditelja više na individualni razgovor, njihova je vrijednost za mene golema. Osim što kroz njih možemo jasno 'iščitavati' dječje osjećaje, možemo i pratiti razvoj dječje spoznaje, što je za odgajatelje izuzetno važno. U svom iskustvu kroz rad na projektima djece s odgajateljima i djecom, Edita Slunjski (2001.) naglašava vrijednost prikupljanja dječjih izjava (uz slike, crteže, grafičke prikaze...) kao dokumentaciju o njihovim aktivnostima. Promatranjem i dokumentiranjem dječjih izjava možemo prepoznati aktualno znanje djeteta, a to je prvi korak u stvaranju uvjeta za izgrađivanje novog znanja.

Tehnika intervjua

Izjave sam prikupljala u najrazličitijim situacijama tijekom dana, i u svojim bilješkama ih odvajala u tri kategorije:

- izjave dobivene za vrijeme jutarnjeg dogovora
- izjave dobivene tzv. 'odgajateljskim osluškivanjem'
- izjave dobivene tehnikom intervjua.

Ove prve su me često znale obeshabriti jer su djeca ponavljala odgovore svojih prijatelja i nedostajalo im je originalnosti.

Druge sam teže 'hvatala' sve dok nisam nabavila diktafon, a i ponekad se pojavljivao problem 'ispadanja' iz konteksta. One su mi ipak, bile najvažnije kod promatranja i planiranja okruženja i aktivnosti. Izjave dobivene tehnikom intervjua su me fascinirale jer sam dobivala originalnije izjave različite od uobičajenih fraza, ciljane na predmet interesa djeteta. Važno je naglasiti da su se, osobito u petoj, šestoj i sedmoj godini, djeca osjećala važno i posebno za vrijeme takvih razgovora. Djeci sam davala upute u vezi s temom razgovarajući sa svakim djetetom ponaosob.

Rado su se odazivali jer su osjetili da mi je važno njihovo mišljenje, što je svakako pridonijelo i razvoju samopouzdanja i samopoštovanja intervjuirane djece. Procijenila sam da je za razvoj međusobnog povjerenja dobro na kraju svakog razgovora preslušati zajedno snimku ili pročitati izjavu, te dopustiti djetetu da je upotpuni. Dobro je i postaviti pitanja tipa 'Jesi li zadovoljan/na?' ili 'Želiš li nešto promijeniti?' ili 'Jesi li se predomislio/la?' (i odrasli ljudi bi rado povukli neke svoje izjave da imaju priliku). Tijekom rada na projektu 'Vulkan' intervjuirala sam nekolicinu zainteresirane djece pregledavajući njihove likovne radove.

1.

O (odgajateljica): *Rekao si mi da si naslikao zanimljivu sliku.*

Martin (6,5 g.): *Naslikao sam vulkan.*

O: *Želiš li mi reći nešto više o njemu?*

Martin: *Vulkan je čudna planina, jako čudnog oblika, koja se jako zagrije jer se unutra nešto zmučka. Onda se unutra počne raditi neka čudna smjesa za eksplozije.*

O: *Kakve su to eksplozije?*

Martin: *Eksplozija nastaje tako da vulkan riga prašinu, vatru i kamenčiće, a*

U pješčaniku gradimo vulkane

poslije toga izlazi kipuća lava. Ona je opasna.

O: *Zašto misliš da je opasna?*

Martin: *Zato što se naprave mjehurići dok ističe iz vulkana i može spržiti sve, i travu i drveće.*

2.

O: *Možeš li mi ispričati nešto o svojoj slici?*

Lovro (6,1 g.): *Nacrtao sam vulkane.*

O: *Možeš li mi reći što su vulkani?*

Lovro: *Vulkani su neke planine koje rigaju lavu. Ali ne ispuštaju sve planine lavu.*

O: *Kako mogu znati da tvoja planina ispušta lavu?*

Lovro: *Ova planina ima vulkan u sebi i zato je malo narančasta. Vulkan nastaje tako da se razljuti neka planina u kojoj ima neke kemije.*

O: *Što je kemija?*

Lovro: *Kemija je kad se neke razne stvari pomiješaju pa se rade neki lijekovi i otrovi, i sve se pjeni.*

Ovaj razgovor nas je naveo da napravimo pokus s octom i praškom za pecivo (ili sodom bikarbonom) kako bismo približili djeci doživljaj kemijske reakcije slične izbacivanju lave iz vulkana. Tijekom jutra smo eksperimentirali u umivaoniku s octom, praškom za pecivo i crvenom temperom kako bismo dobili što vjerniju boju lave, a nakon toga smo u pješčaniku izgradili vulkane i u njih umetnuli duge uske posudice za kemijske eksperimente sa sastojcima za reakciju. Reakcije djece na doživljaj bile su fascinantne, a pokus

U vulkane ulijevamo sastojke za reakciju

smo ponavljali desetak puta – dok nam nije ponestalo sastojaka.

I zabavno i korisno

Za vrijeme trajanja nekog projekta u grupi redovito sam se služila navedenom tehnikom kako bih dobila informacije od djece koje me navode kako proširiti projekt ili pak u kojem smjeru ga razvijati. Ovaj način dokumentiranja bio je višestruko koristan. Roditelji su dobivali informacije o dječjim interesima putem izjava na panou u Centru za roditelje i nabavljali nam literaturu, materijale za istraživanje i slično. Odgajatelji su imali jasnija polazišta za planiranje aktivnosti i stvaranje obogaćenog materijalnog okruženja za učenje temeljeno na dječjem interesu, a djeca su lakše i brže zadovoljavala svoju znatiželju. Budući da svaki projekt neminovno ostavlja svoj trag i u Centru za likovno izražavanje, tamo je nastao veliki broj dječjih radova, koje smo moja partnerica i ja ulagale u mape projekata. Iz njih su na kraju nastale vrlo korisne slikovnice koje smo plastificirale i tematski rasporedile po centrima sobe dnevnog boravka ('Strojevi na gradilištu', 'Emocije', 'Obitelj', 'Struja i kućanski aparati'...) da ih djeca dalje listaju, procjenjuju i nadopunjavaju.

Izuzetno smo ponosne na našu zadnju slikovnicu koja je nastala u Centru za istraživanje prirode, a prati projekte koji su se događali tijekom godine. Nazvali smo je 'Slikovni rječnik pojmova o prirodi' i proglasili je malom enciklopedijom znanja iz tog područja. Izradili smo je

Reakcije izgledaju poput pravih vulkanskih lava

u formatu A3 kako bi i nalikovala pravoj, velikoj enciklopediji. Sadrži dječje izjave, crteže i druge likovne radove te teme za razmišljanje. U njoj se objašnjavaju brojni pojmovi: kiša, sunce, tuča, oblaci, grmljavina, vjetar, pijavice i uragani, snijeg, duga, potresi, vulkani, godišnja doba, kontinenti, svemir i planeti, očuvanje i zagađenje prirode, zdravlje, zdrava hrana, rijeke, mora, livade, šume, životinje, prijevozna sredstva, promet, gradovi i države, grbovi i zastave, razni jezici i rase. Rad s ovakvom vrstom dokumentacije i didaktičkog materijala smatram korisnim i poticajnim za djecu jer ih navodi na proširivanje stečenih znanja kroz svakodnevnu razmjenu informacija u interakciji s vršnjacima.

'Naglas izrečene opservacije svakog jedinog djeteta, uz podršku odgajatelja, poticat će ostalu djecu na istraživanje i otkrivanje onih aspekata problema koje sami ne bi otkrili.' (Slunjski, 2001.) Korist je i za odgajatelje višestruka, od toga da bolje razumijemo djetetov stil učenja do praktičnog rješenja problema evidentiranja projekata, s kojim smo se često suočavali. Osobito nam je drago da izjave djece, uz likovne radove, ostaju duže sačuvane i mogu služiti u svrhu promicanja dječjeg istraživačkog stvaralaštva i izvan grupe i vrtića. Vjerujem da ovakav način rada pozitivno utječe i na promicanje djetetova kritičkog mišljenja.

Literatura:

Slunjski, Edita: *Integrirani predškolski kurikulum - rad djece na projektima*, 'Mali profesor', Zagreb, 2001.